

מתניתין:

בשעת מיתה].

ואף לא האשה — נוטלת מן השבח נב-א
שהשביחו הנכסים לאחר מיתת בעלה, ולא
בראוי לבוא לבעלה לאחר מיתתו —
בכתובתה, שאם לא היו שוים הנכסים כדי
כתובתה, והשביחו, אינה נוטלת מאותו
שבח.

ואף לא הבנות במזונותיהן. כלומר, בנות
שהיו לאם קודם שנישאה לאב, וקיבל האב
שיזונו מנכסיו לפרק זמן⁽¹⁾ — אין נוטלות
בשבח שהשביחו נכסי אביהם לאחר מיתתו

הבכור לאב נוטל פי שנים בנכסי האב,
ואינו נוטל — הבכור לאב — פי שנים
בנכסי האם.⁽¹³⁾

ואינו נוטל הבכור פי שנים בשבח שהשביחו
נכסים לאחר מיתת האב קודם חלוקה.⁽¹⁴⁾

ולא בראוי [היינו נכסים שלא היה אביהם
מוחזק בהם בשעת מיתתו, אבל היו ראויים
ליפול לו בירושה ונפלו לאחר זמן] —
בבמחזק [כבנכסים שהיו מוחזקים לאב

ואם כן, הרי יש לה הרבה נכסים מלבד נכסי
מלוג, ולמה הוצרך רש"י לפרש שהנידון הוא על
נכסי מלוג שלה.

14. הוסיף רש"י ביאור: אין הבכור נוטל פי
שנים בשבח, אלא שמין את הנכסים מה היו
שוין בשעת מיתת אביהן, והבכור שנטל שני
חלקים בקרקעות, יתן מעות כמה ששוה שבח
חלק השני שנטל בשביל הבכורה], ואותן מעות
יחלקו בין כולם.]

1. כן פירש רש"י. והתוספות בד"ה ולא, הרבו
להקשות עליו: אין לשון "בנות" משמע כן,
דלמה ליה למינקט בנות יותר מבן, ולא הוה ליה
למינקט לשון רבים אלא: ולא בת אשתו
במזונותיה, דלשון "בנות" משמע, מזון הבנות
שלו שאוכלות בתנאי בית דין. וכן הקשה ממה
דחשיב לה בגמרא "תנאי כתובה", ואילו בנות
אלו אינם ניזונות מכח שהם בנותיה של אשתו,
אלא הוא הדין בנות של אחרים היו ניזונות, אילו
היה פוסק כן עם אשתו שהיא כבעל חוב.
ולכן פירשו, שהכוונה למזון בנותיו שיש לו
גרמנה, שהוא תנאי בית דין שיזונו מנכסיו.

ומכל מקום יש לו תשלומין ומחוייב להביא
בתוך ימי החג אף על גב דכבר ראה ולא הביא,
הוא הדין הכא, אף על גב דהמצוה היא ביום
שלשים וכבר מת הבן, מכל מקום עדיין יש חיוב
לפדות.

13. א. לכאורה כוונת המשנה היא, שהבכור לאב
נוטל פי שנים בנכסיו, ואילו בכור לאם אינו
נוטל פי שנים בנכסי האם. ומיהו לשון המשנה
לא משמע כן, ועוד, הרי כבר שנינו בתחילת
הפרק שהבכור לאם אינו בכור לנחלה, ומשמע
בין לנחלת האב ובין לנחלת האם.

וראה ברש"י בגמרא על מה דילפינן לה מ"כי
הוא ראשית אוננו לו משפט הבכורה", שכתב:
משמע דאדידיה קאי, כלומר בנכסיו משפט
הבכורה ולא בנכסי אשתו. הרי מבואר שלא למד
רש"י ממה שנאמר "ראשית אוננו" שהפסוק אינו
מדבר על בכור לאם, אלא ד"משפט הבכורה"
ביחס למי שהוא ראשית אוננו, ולא משפט
הבכורה ביחס לאשתו של מי שהוא ראשית אוננו,
ועל פי זה נתבאר בפנים.

ב. ברש"י פירש: בנכסי האם: נכסי מלוג.
ותמה הרש"ש: הרי בהכרח שהנידון הוא באם
גרושה או אלמנה, שאם לא כן בעלה יורשה,